

Amira Trnka-Uzunović

Apsolutni objekt u arapskom jeziku – *al-maf'ūl al-muṭlaq*

UDK 811.411.21'366.544

Sažetak

Padež akuzativ *al-naṣb* jedan je od tri padežna stanja imena u arapskom jeziku uz nominativ *al-raʿ* i genitiv *al-ğarr*. Imena u akuzativu nose različite sintaksičke funkcije kojima se postiže lepeza različitih značenja. Apsolutni objekt *al-maf'ūl al-muṭlaq* jedan je od pet tipova glagolskih objekata koji se u gramatikama arapskog jezika može sresti čak ispred direktnog objekta *al-maf'ūl bihi*. Razlog prepoznavamo u karakteru veze imena u takvoj funkciji s glagolom, opisane terminom *muṭlaq*, apsolutni, to jest ime čije značenje proizlazi iz samog glagola.

Osim uvodnih napomena, rad govori o različitim tipovima akuzativa u arapskom jeziku, terminološkom definiranju apsolutnog objekta te klasifikaciji koja nas uvodi u detaljniji prikaz ovog tipa objekta. Rad također donosi i semantičku analizu određenih kur'anskih ajeta zasnovanu na sintaksičkom prepoznavanju ovog objekta te na značenju koje unosi u semantiku rečenice, odnosno ajeta. Analiza s ciljem argumentacije teorijskog dijela ovog rada zasnovana je na poređenju različitih prijevoda Kur'ana na bosanski jezik i prepoznavanju jezičkih modaliteta kojima su se poslužili prevodioci kako bi se približili značenju konkretnih ajeta.

U radu je korištena kako tradicionalna tako i savremena gramatička literatura na arapskom, bosanskom i jezicima okruženja.

Ključne riječi: akuzativ, masdar, apsolutni objekt, ograničeno značenje, neograničeno značenje.

Uvod

Imenice u akuzativima kao sintaksičke kategorije, s obzirom na svoju brojnost i frekventnost upotrebe, u gramatici arapskog jezika zauzimaju posebno mjesto. Unutar arapske rečenice pomoću ovog padežnog oblika ostvaruje se više različitih sintaksičkih kategorija, što je posljedica sposobnosti imena u akuzativu da gradi sintagmatsku vezu s različitim rečeničnim dijelovima. Rezultat je izuzetno semantičko bogatstvo ovakvih konstrukcija koje od prevodioca s arapskog jezika zahtijevaju posebnu kreativnost i napor u iznalaženju pravog jezičkog odgovora u jeziku prijevoda.

Autori gramatika arapskog jezika pisanih na bosanskom jeziku i jezicima u okruženju, akuzative kao posebnu temu, a onda i apsolutni objekt kao jedan od tipova akuzativa, različito predstavljaju.

U *Gramatici arapskog jezika* Teufika Muftića u poglavlju *Sintaksa* predstavljeni su akuzativi u arapskom jeziku i među njima na prvom mjestu apsolutni objekt kojeg karakterizira termin *al-maf'ūl al muṭlaq* a koji ovaj autor imenuje općim objektom.¹ Na sličan način predstavljeni su akuzativi i u *Gramatici* Šaćira Sikirića, Muhameda Pašića i Mehmeda Handžića.² *Gramatika arapskog jezika* autorskog para Tanasković-Mitrović i *Udžbenik savremenog arapskog jezika* Radeta Božovića veoma sažeto donose samo osnovne informacije o ovom tipu akuzativa.³ U Jahićevoj obradi djela *Arapska gramatika u djelu "Al-Fawā'id al-'abdiyya Mustafe Ejubovića"* u okviru poglavlja "Imenice" iscrpnije su predstavljeni svi tipovi akuzativa u arapskom jeziku, a u okviru njih i apsolutni objekt. U analizi Ejubovićeve gramatike u okviru ovog poglavlja Jahić analizira i pisanja arapskih gramatičara, tradicionalnih i savremenih, o istoj temi.⁴

Apsolutni objekt se vrlo često unutar klasifikacije akuzativa u arapskom jeziku spominje ispred direktnog objekta, a kao razlog može se navesti njegova općenitost ili apsolutno vezivanje za glagol. Kad je riječ o terminološkom ekvivalentu na bosanskom ili jezicima okruženja, susrećemo se s terminima *apsolutni masdar* (R. Božović, D. Tanasković i A. Mitrović), *opći objekt*, *unutrašnji objekt* ili *infinitivno ponavljanje* (T. Muftić), *apsolutni objekt* (M. Jahić), *opći objekat* (Š. Sikirić i ostali)

Cilj ovog rada je: 1) definirati apsolutni objekt u arapskom jeziku i razgraničiti njegove podvrste, 2) predstaviti sintaksičko-semantički aspekt upotrebe ovog tipa akuzativa i 3) pratiti njegove semantičke refleksije u Kur'anu s obzirom na prevodilačka rješenja različitih prevodilaca Božije Riječi na bosanski jezik.

O akuzativima u arapskom jeziku

Padežna promjena kakvu poznaje naš jezik u lingvističkom smislu odgovara različitim stanjima imena u arapskom jeziku koja odlikuje određeni sufiksadni završetak. Arapska gramatika poznaje tri stanja imena ili *ḥālāt al-'asmā'* koja se vezuju, morfološki promatrano, za sufiksadni završetak imena. To su *ism marfū'*, *ism maḡrūr* i *ism manṣūb*. Očito su ta stanja imena, opisana krajnjim vokalom, najsljednija padežnoj promjeni imena u bosanskom jeziku jer reflektiraju sintaksičke odnose koje gradi konkretno ime pa su terminološki povezana sa tri padeža u bosanskom jeziku – nominativom, genitivom i akuzativom. Međutim, treba naglasiti da se sintaksički pa onda i semantički, ova tri padežna stanja imena ne mogu označiti znakom jednakosti s istim padežnim pozicijama u bosanskom jeziku, ne samo iz razloga njihovoga broja (u bosanskom jeziku sedam padežnih oblika, a u arapskom

¹ Teufik Muftić, *Gramatika arapskoga jezika*, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Izdavačka kuća Ljiljan, Sarajevo, 1998, str. 436–438.

² Šaćir Sikirić, Muhamed Pašić i Mehmed Handžić, *Gramatika arapskog jezika*, II dio, "Sintaksa i čitanka s rječnikom", Starješinstvo islamske zajednice u SR Bosni i Hercegovini, SR Hrvatskoj i SR Sloveniji, Sarajevo, 1981, str. 43–48.

³ Darko Tanasković i Anđelka Mitrović, *Gramatika arapskog*

jezika, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2005, str. 59; Rade Božović, *Udžbenik savremenog arapskog jezika s vježbankom i rječnikom*, Starješinstvo islamske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije, Sarajevo, 1984, str. 164.

⁴ Mustafa Jahić, *Arapska gramatika u djelu "Al-Fawā'id al-'abdiyya Mustafe Ejubovića"*, Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevo, 2007, str. 128–137.

tri) nego i zbog sintaksičkih pozicija u kojima se javljaju te zbog značenja koja posljedično postižu.

Ako govorimo o *stanju našba*, onda treba napomenuti da i glagoli u arapskom jeziku mogu biti opisani istim terminom, pa se *al-mudāri* ' *al-manšūb* vezuje za konjunktivnu formu prezentskog oblika glagola. Dakle, sam termin *manšūb* ne upućuje samo na ime na pa se stoga ne može ni vezati isključivo za ono što gramatika bosanskoga jezika podrazumijeva pod terminom *padežni oblik*.⁵

Arapska gramatika razlikuje više tipova akuzativa koji kao sintaksičke kategorije, osim padeža direktnog objekta, nemaju svoje ekvivalente u bosanskom jeziku pa se stoga termini opisno prevode. Objekatski akuzativi, ili oni koji u svom nazivu sadrže termin *maf'ul* i koji se odnose na imena vezana za glagol (ili za ime koje u sebi ima potencijal glagolske radnje, poput participa aktivnog) kao svoj agens jesu: akuzativ direktnog objekta, *al-maf'ul bihi*, kao u primjeru *رَأَيْتَ مُحَمَّدًا* u kojem je ime Muḥammad u funkciji objekta glagolu i nosi oznaku padeža akuzativa; akuzativ apsolutnog objekta, *al-maf'ul al-muṭlaq* kao u primjeru *صَحِكَ صَحًّا* – *baš se smijao* (smijao se i proizveo smijeh), u kojem prepoznajemo masdar glagola u funkciji objekta tom istom glagolu; akuzativ uzroka ili svrhe, *al-maf'ul li 'aḡlihi/lahu*, kao u primjeru *هَرَبَ خَوْفًا مِنَ الْعِقَابِ* – *pobježe strahujući od kazne*; akuzativ mjesta i vremena, *al-maf'ul fihi* na primjer *وَقَفْتُ أَمَامَ بَيْتِهِ* – *zastao sam ispred njegove kuće*; akuzativ pridruženosti, *al-maf'ul ma 'ahu*, poput primjera *أَكَلْتُ وَ مُحَمَّدًا* – *jeo sam s Muhamedom*. Osta-

li tipovi akuzativa koji nisu direktno vezani za glagol su: akuzativ stanja – *al-hal*, akuzativ specifikacije – *al-tamyiz*, akuzativ izuzimanja – *al-mustetnā*, akuzativ dozivanja – *al-munādā*, akuzativ predikata glagola *kāna* i njemu sličnih – *ḥabar al-fi 'l al-nāqiš*, akuzativ subjekta čestice *inna* i njoj sličnih – *ism inna wa ihdā aḥawātihā*, akuzativ subjekta čestice *lā* za općenito nijekanje – *ism lā al-nāfiya li al-ḡins* i akuzativ predikata čestica *mā* i *lā* u značenju glagola *laysa* s terminom *ḥabar aḥruf laysa*.⁶

Terminološko definiranje apsolutnog objekta

Termin *al-maf'ul* u arapskom jeziku sa stanovišta morfologije upućuje na particip pasiva, izvedeno ime koje trpi radnju glagola *fi 'l*, za razliku od imena koje je vrši i koje nosi oznaku *fā 'il*.

Akuzativ apsolutnog objekta ili *al-maf'ul al-muṭlaq* pripada skupini objekatskih akuzativa jer u svom imenu nosi odrednicu *maf'ul*, što upućuje na onaj rečenični dio na koji prelazi glagolska radnja. *Al-maf'ul* odgovara participu pasiva glagola *fa 'ala raditi*, *činiti* u značenju *učinjen*, *ugrađen*, a u gramatičkom smislu u značenju *dodatak*, *objekt*.⁷ Termin *al-muṭlaq* u istoj sintagmi otkriva drugu stranu ovog akuzativa koja ga odlikuje u odnosu na ostale akuzative objekatskog tipa. To je njegova veza s glagolom s obzirom na to da nastaje iz njegovog korijena. Apsolutni objekt je *masdar*, to jest glagolska imenica po svojoj formi koja semantikom upućuje na imenovanje te iste glagolske radnje.⁸ Kad se korijen glagola u formi imenice nađe u poziciji objekta direktno izražavajući značenje svoga

⁵ Padeži se u gramatici bosanskog jezika vezuju isključivo za imena i definiraju se kao "različiti oblici imenskih riječi kojima se izražavaju različiti odnosi onoga što riječ znači prema ostalim riječima u sintagmi i rečenici". Dževad Jahić, Senahid Halilović, Ismail Palić, *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica, 2000, str. 194.

⁶ Klasifikacija akuzativa u arapskom jeziku se unekoliko razlikuje kod različitih gramatičara i rezultat je različitog pristupa samoj klasifikaciji, iako suštinskih razlika nema. Tako se kod nekih autora navodi 12, a kod drugih 14 tipova, jer se imena u akuzativu poslije čestica dozivanja i izuzimanja tretiraju kao posebni oblici. Vidjeti Mustafa

Jahić, *Arapska gramatika u djelu "Al-Fawā'id al-'abdiyya Mustafe Ejubovića"*, Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevo, 2007, str. 126–127. Neki gramatičari poput Muštāfe Ġalāyīnija i Al-Nādirija u posebnu grupu akuzativa smještaju sve apozitive koji slijede ime u tom padežnom obliku i definiraju ih kao *Al-tābi 'lism manšūb*, Muštāfā Ġalāyīnī, *Ġāmi' al-durūs al-'arabiyya*, III, Al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut, 2005, str. 5; Muḥammad 'As'ad al-Nādirī, *Naḥw al-ḥuḡa al-'arabiyya*, Al-Maktaba al-'ašriyya, treće izdanje, Bejrut, 1998, str. 603.

⁷ Teufik Muftić, *Arapsko-srpskohrvatski rječnik*, II, Udruženje Ilmije u SR Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1973, str. 2643.

glagola, dobijemo apsolutni objekt ili, kako ga još imenuje Muftić, *unutrašnji objekt*. Drugi termin za ovaj tip akuzativa koji nudi isti autor jest *infinitivno ponavljanje*, što opravdava činjenica da se poslije glagola ponavlja ime istog korijena s ciljem potvrđivanja glagolske radnje umjesto ponavljanja samog glagola, a što u arapskom jeziku prepoznajemo kao koroboraciju *tawkid* ili pojačanje značenja.⁹

Termin *al-mutlaq*, u prijevodu *apsolutni*, opravdava i činjenica da jedino ovaj objekt u svom nazivu ne poseže za prijedlogom kakav je slučaj sa svim drugim objekatskim tipovima akuzativa (*bihi, li 'ağlihi, ma 'ahu, fthi*) pa je njegova apsolutna objekatska uloga i na taj način potvrđena.¹⁰

Različiti tipovi apsolutnog objekta i njihove semantičko-sintaksičke osobenosti

U arapskoj gramatičkoj literaturi apsolutni objekt se definira kao *masdar*, to jest glagolska imenica koja imenuje radnju već spomenutog glagola kojemu je

istovremeno i objekt ili je objekt njemu sinonimnog glagola.¹¹ Dalje se navodi da ova glagolska imenica može biti u ulozi objekta i izostavljenom glagolu istog korijena, a može je zamijeniti i imenica oruđa kojom se radnja izvodi.

Smisao uvođenja ovog tipa objekta je pojačanje značenja koje glagol nosi (*ta'kīdan li ma'nāhu*) ako se javlja samostalno i u neodređenoj formi. Ako se javlja u formi masdara načina (*masdar al-naw'*) kada je član sintagmatske konstrukcije poput genitivne veze ili atributivne sintagme, ili je zamijenjen masdarom jednokratnosti, onda ovaj objekt glagolu donosi novu nijansu značenja.¹² Dakle, apsolutni objekt se javlja u dvije osnovne forme koje se u gramatici definiraju kao apsolutni objekt neograničenog – *mubham*, i apsolutni objekt ograničenog, određenog značenja *maḥdūd*.¹³ Prvim se potvrđuje realizacija radnje, a drugim opisuje način ili broj ponavljanja radnje.

Osim glagola i imena s nabojem glagolske radnje (*masdar, participi*), također mogu regirati apsolutni objekt kao u primjeru koji navodi Ibn Hišām

⁸ Masdare مَصَادِر Teufik Muftić u svojoj *Gramatici* definira kao glagolske imenice i napominje da ih nazivaju i infinitivima ili neodređenim načinima, "ali su one, ustvari, apstraktne imenice koje u određenim slučajevima imaju verbalnu rekaciju". Teufik Muftić, *Gramatika arapskoga jezika*, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Izdavačka kuća Ljiljan, Sarajevo, 1998, str. 245. U rječniku istog autora مَصَدْر je, između ostalog, preveden kao ishodište, izvor, a u gramatičkom smislu kao glagolska imenica, masdar, apsolutni (unutrašnji) objekat, Teufik Muftić, *Arapsko-srpskohrvatski rječnik*, I, Udruženje Ilmijje u SR Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1973, str. 1851. Termin *masdar* će u nastavku rada biti korišten kao gramatička kategorija s ovim značenjem.

⁹ Teufik Muftić, *Gramatika arapskoga jezika*, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Izdavačka kuća Ljiljan, Sarajevo, 1998, str. 436.

¹⁰ Hasan 'Abbās *Al-Naḥw al-wāfi*, II, Dār al-ma'ārif, Kairo, 1980, str. 204.

¹¹ Apsolutni objekt mogu imati i prijelazni i neprijelazni glagoli, uvjet je da su potpunog značenja i da su promjenjivi (أفعال تامّة و مُتَصَرِّفَة), Hasan 'Abbās, *Al-Naḥw al-wāfi*, III, Dār al-ma'ārif, Kairo, 1980, str. 206; 'Abū Muḥammad Ġamāl al-Dīn Ibn Hišām, *'Awdaḥ al-masālik ilā al-fīyya Ibn Mālik*, II, kritička obrada Jusuf

al-Šayḥ Muhammad al-Baqā'ī, Dār al-fikr li al-tib'a wa al-našr wa al-tawzī', Bejrut, 2010, str. 183.

¹² 'Abū Muḥammad Ġamāl al-Dīn Ibn Hišām, *Šarḥ qatr al-nidā wa ball al-šada*, Al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut 1998, str. 244; Muštafā Ġalāyīnī, *Ġāmi' al-durūs al-'arabiyya*, III, Al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut, 2005, str. 32; 'Abū al-Qāsim Maḥmūd ibn 'Umar al-Zamaḥšarī, *Al-Mufaššal fī 'ilmi al-'arabiyyati*, kritička obrada Fahr Šāliḥ Qadāra, Dār 'amar li al-našr wa al-tawzī', Aman, 2004, str. 56, Al-Nādirī, *Naḥw al-luġa al-'arabiyya*, str. 635; Ḥasan 'Abbās, *Al-Naḥw al-wāfi*, II, Dār al-ma'ārif, Kairo, 1980, str. 207.

¹³ Ovaj tip apsolutnog objekta se u gramatičkoj literaturi može sresti kao *muḥtaṣṣ* određenog značenja: Muḥammad ibn al-Ḥasan al-Astrābādī al-Naḥwī al-Raḍī, *Šarḥ al-Raḍī 'alā al-Kāfiya libn Ḥāġib*, I, Ġāmi' at Qār Jūnus, Libija, 1975, str. 307; Ḥasan 'Abbās, *Al-Naḥw al-wāfi*, II, Dār al-ma'ārif, Kairo, 1980, str. 207, Muštafā Ġalāyīnī, *Ġāmi' al-durūs* III, Al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut, 2005, str. 32; maḥdūd, ograničenog značenja, Mustafa Jahić, *Arapska gramatika u djelu "Al-Fawā'id al-'abdiyya Mustafa Ejubovića"*, Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevo, 2007, str. 130; ili *mu'aqqat*, kako ga imenuje Zamaḥšari, Abū al-Qāsim 'Umar al-Zamaḥšarī, *Al-Mufaššal fī 'ilm al-'arabiyya*, str. 56.

أنا مُفَضِّلٌ زَيْدًا تَفْضِيلًا – *ja jako preferiram Zejda*.¹⁴ U navedenoj rečenici regens i direktnog objekta, *Zayd*, i apsolutnog objekta, *tafđil*, particip je aktiva *mufaddil*. U rečenici أنا مُحِبُّ مَرْيَمَ حُبِّ الأَخ – *ja volim Merjem poput brata*, imamo sličnu situaciju gdje particip aktiva *muhibb* regira dva objekta, direktni objekt *Maryam* i masdar *hubb* u funkciji apsolutnog objekta. Primjećujemo da je u prvoj rečenici apsolutni objekt u neodređenoj formi i ima zadatak samo da osnaži svoj regens te je u tom smislu u prijevodu iskorišten prilog *jako*, dok u drugoj rečenici apsolutni objekt gradi sintagmatski odnos s drugim imenom *ljubavlju brata* i tako smisao usmjerava ka načinu realizacije značenja koje regens objekta nosi.¹⁵

Prvi tip, apsolutni objekt neograničenog značenja *al-maf'ul al-muṭlaq al-mu'akkad li 'āmilihi*, glagolska je imenica u funkciji objekta glagolu čiju radnju imenuje i u neodređenoj je formi. Kad glagolska radnja prelazi na imenicu koja imenuje tu istu radnju, onda ona zamjenjuje ponavljanje samog glagola i, kao koroborativ, na neki način ga potvrđuje i intenzivira.¹⁶ A s obzirom na činjenicu da se radi o neodređenom imenu, ovaj objekt ne može biti prvim članom genitivne veze niti opisan atributom. Prepoznamo ga u primjerima poput ضَحِكَ ضَحِكَ što bi u bukvalnom smislu bilo prevedeno: *smijao se smijehom (i proizveo smijeh)*. Ovako upotrijebljen masdar glagola podsjeća na koroboraciju formalnog tipa *al-tawkīd al-lafziyy* kao u primjeru الأستاذُ الأستاذُ جاءَ – *profesor, profesor je došao*. Cilj ovakvog ponavljanja određenog dijela rečenice (ili, čak, cijele rečenice) jest pojačanje značenja riječi koja se ponavlja,

u ovom slučaju imena, da bi se izbjegla eventualna nejasnoća o tome ko je došao ili čiji se dolazak, u smislu informacije, naglasio. U slučaju ponavljanja masdara već spomenutog glagola u ulozi njegovog objekta potvrđuje se, po istom principu, ono što glagol u svom korijenskom značenju nosi pa se konačan smisao u određenom kontekstu svodi na samo potvrđivanje radnje. Tako smo u istom smislu mogli kazati i ضَحِكَ ضَحِكَ – *smijao se, smijao*. Ako prevedimo rečenicu ضَحِكَ ضَحِكَ i prijevodom želimo postići semantički naboj koji u sebi nosi, u vidu imamo mehanizme koje jezik prijevoda dopušta, a s ciljem potvrde glagolske radnje. *Baš se smijao* ili *sigurno se smijao* jesu neke moguće varijante prijevoda na bosanski jezik, gdje prilozi za isticanje *baš* ili *sigurno* mogu ponijeti ulogu ekvivalenta masdaru u funkciji objekta glagola čiju radnju imenuje. Za kojim prevodilačkim rješenjem ćemo posegnuti, ovisi o smislu koji daje širi kontekst. Nastavimo li komparirati koroboraciju kao jezički model kojim se postiže pojačanje značenja koje nosi koroborirana riječ s apsolutnim objektom ovog tipa, zaključujemo da se u oba slučaja radi o sporednim dijelovima rečenice *al-fadla*.¹⁷

Ovaj tip apsolutnog objekta može biti upotrijebljen i kao zamjena izostavljenom glagolu istog korijena i dolazi poslije iskazivanja naredbe ili zabrane. Prepoznamo ga u izrazu tipa لا إِيمَانًا لَا كُفْرًا! – *vjeruj, nemoj poricati!* ili قِيَامًا لَا قُعُودًا – *uspravi se, ne sjedaj!*, gdje su dva masdara objekti svojim ispuštenim glagolima pa bi prva rečenica u potpunosti glasila آمِنٌ إِيمَانًا وَلَا تَكْفُرٌ كُفْرًا odnosno, u drugom

¹⁴ 'Abū Muḥammad Ġamāl al-Dīn Ibn Hišām, 'Awdaḥ al-masālik ilā alfiyya Ibn Mālik, II, kritička obrada Jusuf al-Šayh Muhammad al-Baqā'ī, Dār al-fikr li al-tibā'a wa al-našr wa al-tawzī', Bejrut, 2010, str. 181.

¹⁵ U primjeru أنا مُحِبُّ مَرْيَمَ حُبِّ الأَخ funkciju apsolutnog objekta ponio je zamjenski masdar s obzirom na to da je radnja iskazana glagolom 'aḥabba, čiji masdar nema oblik ḥubb, ali jest istog korijena; vidjeti Ḥasan 'Abbās, *Al-Naḥw al-wāfī*, II, Dār al-ma'ārif, Kairo, 1980, str. 206; Ibn Hišām, 'Awdaḥ al-masālik ilā alfiyya Ibn Mālik, II, kritička obrada Jusuf al-Šayh Muhammad al-Baqā'ī, Dār al-fikr li al-tibā'a wa

al-našr wa al-tawzī', Bejrut, 2010, str. 183–184.

¹⁶ Termin *mubham* u kontekstu ovog tipa akuzativa Zamahšarī objašnjava kao masdar koji, u funkciji objekta svome glagolu, upućuje na samu glagolsku radnju bez ikakvih nijansi drukčijeg značenja pa je tako potvrđuje, Al-Zamahšarī, *Al-Mufaššal*, str. 56.

¹⁷ Ibn Hišām, *Šarḥ qatr al-nidā wa ball al-šada*, Al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut 1998, str. 244. Sporedni dio rečenice, *al-fadla* jeste onaj njen dio bez kojeg rečenica funkcionira kao smisljena cjelina, tako sam glagol ضَحِكَ može funkcionirati kao rečenica potpunog značenja, isto kao i الأستاذُ جاءَ – *profesor je došao*.

primjeru bismo imali *قُمَّ قِيَامًا وَلَا تَعْتُدْ فُعُودًا*.¹⁸ Ako bismo željeli naglasiti semantičku komponentu apsolutnog objekta neodređenog značenja, a to je potvrda i intenzitet glagolskog značenja, mogli bismo konkretno rečenice prevesti i ovako: *Snažno vjeruj i nikako ne poriči!* i: *Obavezno se uspravi i nikako ne sjedaj!* Istog tipa je i apsolutni objekt *شُكْرًا* u kojem prepoznajemo utjecaj ispuštenog glagola *أَشْكُرُ* pa bismo, imajući u vidu značenje potvrde i intenziteta, ovo razumjeli i kao: *Jako se zahvaljujem; zaista hvala; veliko hvala.* Opravdanje za ispuštanje glagola u prvom slučaju možemo prepoznati u reduciranju sadržaja koji ima značenja naredbe, pa onda i zabrane, a u posljednjem primjeru je to frekventnost u upotrebi.

Osobnost ovog tipa objekta je da može biti iskazan masdarom sinonimnog glagola, naprimjer *فَعَدْتُ جُلُوسًا* – *sjeo sam (sigurno)* ili, ako glagol zamijenimo imenom, možemo kazati i *أَنَا قَاعِدٌ جُلُوسًا*. U ovu kategoriju spada i masdar izvedenog glagola iz iste osnove, ali različite glagolske vrste, kao u primjeru *إِغْتَسَلْتُ غُسْلًا* – *okupao sam se (sigurno)*, gdje prepoznajemo masdar glagola *ġasala* u funkciji zamjene masdara glagola *igtasala* a koji glasi *igtisāl*. Moguće je i da ovaj objekt bude zamijenjen pokaznom ili ličnom zamjenicom kao u primjeru *عَلَّمَ ابْنَهُ تَعْلِيمًا لَمْ يُعَلِّمَهُ أَحَدًا* – *podučio je sina kao što*

nikoga nije (znanju kakvom nikoga nije), ali smo isti smisao mogli postići i da smo umjesto ličnom zamjenicom masdar zamijenili pokaznom *عَلَّمَ ابْنَهُ تَعْلِيمًا لَمْ يُعَلِّمَ ذَاكَ أَحَدًا*. Ponavljanje masdara koji se ispoljio u prvom dijelu rečenice stilski bi oslabilo rečenicu pa se reduciranje nameće kao stilaska potreba. Gramatički je reduciranje u ovom slučaju dopušteno jer postoji regens, kao i sadržaj koji upućuje na ono što je izostavljeno, lična, odnosno, pokazna zamjenica.¹⁹

Ovaj tip objekta nema oblike duala niti množine jer je po definiciji masdar sa značenjem imena vrste koje je jednako i za jedninu i dual i množinu. Ima zadatak potvrditi glagolsku radnju i u svome značenju nosi samo ono što i sam glagol, a s obzirom na to da je koroborativ svome glagolu, ne može mu ni prethoditi.²⁰

Drugi tip apsolutnog objekta ili objekt ograničenog značenja, *al-mahdūd*, donosi novo ograničeno značenje u odnosu na značenje koje ima sam glagol.²¹ Ovaj tip apsolutnog objekta može upućivati na način vršenja radnje *al-mubayyin li naw'ih* ili na broj ponavljanja radnje *al-mubayyin li 'adadihi*.

Značenje *načina vršenja radnje* postizemo različitim jezičkim modalitetima, jedan od njih je upotreba apsolutnog objekta. Kako je apsolutni objekt

¹⁸ Muṣṭafā Ġalāyīnī, *Ġāmi' al-durūs al-'arabiyya*, III, Al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut, 2005, str. 32; Ibn Hišām, *'Awdaḥ al-masālik ilā alfiyya Ibn Mālik*, II, kritička obrada Jusuf al-Šayh Muhammad al-Baqā'ī, Dār al-fikr li al-tibā'a wa al-našr wa al-tawzī', Bejrut, 2010, str. 189.

¹⁹ Rečenica u osnovi glasi: *عَلَّمَ ابْنَهُ تَعْلِيمًا لَمْ يُعَلِّمَ أَحَدًا* – *podučio je sina podukom – takvom podukom kakvom nikoga nije.* Vidjeti Ḥasan 'Abbās, *Al-Naḥw al-wāfi*, II, Dār al-ma'ārif, Kairo, 1980, str. 215–218.

²⁰ Ovo pravilo ne obuhvata masdar jednodržnosti *masdar al-marra*, koji se izvodi iz odgovarajućih oblika masdara dodavanjem nastavka -at (ة). Ako se pak javi oblik duala i množine masdara u ovoj funkciji, onda je s ciljem samo da se naglasi različitost u izvedenim radnjama istog glagola. 'Umar Abū al-Qāsim Zamaḥšarī, *Al-Mufaššal fi 'ilm al-'arabiyya, kritička obrada Faḥr Šāliḥ Qadāra*, Dār 'imār li al-našr wa al-tawzī', Aman, Jordan, 2004, str. 56; Muḥammad ibn al-Ḥasan al-Astrābādī al-Naḥwī

al-Radi, *Šarḥ al-Raḍī 'alā al-Kāfiyya libn Ḥāğib*, I, Ġāmi'at Qār Jūnus, Libija, 1975, str. 300, Ibn Hišām, *'Awdaḥ al-masālik ilā alfiyya Ibn Mālik*, II, kritička obrada Jusuf al-Šayh Muhammad al-Baqā'ī, Dār al-fikr li al-tibā'a wa al-našr wa al-tawzī', Bejrut, 2010, str. 186, Ḥasan 'Abbās, *Al-Naḥw al-wāfi*, II, Dār al-ma'ārif, Kairo, 1980, str. 211, Muṣṭafā Ġalāyīnī, *Ġāmi' al-durūs al-'arabiyya*, III, Al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut, 2005, str. 37.

²¹ Ovaj tip apsolutnog objekta Zamaḥšarī imenuje terminom *mu'aqqat*, to jest privremen, vremenski ograničen, što odgovara značenju koje donosi i koje nije sadržano u samom glagolu. *Al-Mufaššal fi 'ilm al-'arabiyya, kritička obrada Faḥr Šāliḥ Qadāra*, Dār 'imār li al-našr wa al-tawzī', Aman, Jordan, 2004, str. 56; Muṣṭafā Ġalāyīnī ga imenuje terminom *muḥtaṣṣ* ili specifikiziran, konkretan, što opet upućuje na isto, restrikciju značenja samog glagola na neko uže, konkretnije, vremenski ograničeno, Muṣṭafā Ġalāyīnī, *Ġāmi' al-durūs al-'arabiyya*, III, Al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut, 2005, str. 33.

definiran kao masdar, odnosno glagolska imenica, ona može graditi i različite sintagmatske odnose s drugim riječima. Ovisno o tipu promjene koju ostvaruje, masdar poprima neko konkretno, uže značenje u odnosu na svoju već postojeću zadaću, pojačanje značenja samog glagola. Sa sintaksičkog aspekta, apsolutni objekt načina prepoznavamo u primjerima u kojima je:

- masdar u genitivnoj vezi u funkciji njenog prvog člana, naprimjer *دَخَلَ دُخُولَ اللَّصِّ* – *ušao je poput lopova*, gdje prepoznavamo masdar glagola *dahala* u akuzativu i u sastavu genitivne veze, postižući tako značenje načina vršenja radnje;
- masdar određen određenim članom *أَلْ* čime se postiže značenje imena vrste i realizirane konkretne ili cjelovite radnje, naprimjer *دَافَعْتُ عَنْ زَيْدِ الدَّفَاعِ* – *odbranio sam Zejda (sigurno, potpuno)*;
- masdar opisan atributom, naprimjer *رَجَعَ رَجْعًا سَرِيعًا* – *vratio se brzo (brzim povratkom)*, ili s izostavljenim masdarom *رَجَعَ سَرِيعًا* – *brzo se vratio*;
- pridjev u formi elativa i u funkciji prvog člana genitivne veze koji opisuje masdar na mjestu njenog drugog člana, naprimjer *إِرْجِعْ أَسْرَعَ الرَّجْعِ* – *vrati se što brže možeš (najbržim povratkom)*;
- pokazna zamjenica koja se odnosi na masdar upotrijebljenog glagola u ulozu ovog tipa objekta, naprimjer *عَلَّمْتُهُ ذَلِكَ التَّعْلِيمِ* – *tako sam ga podučio (tom podukom)*;
- izraz poput *بَعْضُ* i *كُلُّ* u funkciji apsolutnog objekta unutar genitivne veze kojoj je

masdar na mjestu drugog člana, naprimjer *فَهَمَّتُهُ كُلُّ الْفَهْمِ* – *potpuno sam ga razumjela (potpunim razumijevanjem)*, ili *فَهَمَّتُهُ بَعْضُ الْفَهْمِ* – *djelimično sam ga razumjela*;

- ime oruđa umjesto masdara u funkciji apsolutnog objekta, naprimjer *ضَرَبْتَنِي عَصًا* – *udario me štapom*, a podrazumijeva se *عَصًا* – *udario me udarcem (izvedenim) štapom*,²²

Broj ponavljanja radnje je značenje koje apsolutni objekt postiže odgovarajućim sintaksičkim kreacijama i koje prepoznavamo u primjerima poput *ضَرَبْتُهُ ضَرْبَةً* – *udario sam ga jedanput*, ili *ضَرَبْتُهُ ضَرْبَتَيْنِ* – *udario sam ga dvaput* ili *ضَرْبَاتٍ* – *udario sam ga više puta*.²³ Primjećujemo da je u ulozu apsolutnog objekta masdar jednokratnosti *mašdar al-marra*. Ako hoćemo kazati preciznije koliko udaraca, možemo upotrijebiti broj u funkciji zamjene apsolutnom objektu, naprimjer *ضَرَبْتُهُ ثَلَاثَ ضَرْبَاتٍ* – *udario sam ga triput*. Funkciju apsolutnog objekta u konkretnom primjeru nosi imenica *talāta* pa je preuzela i padež akuzativ, dok je masdar u ovom slučaju drugi član genitivne veze. Imajući u vidu definiciju prema kojoj je apsolutni objekt masdar, imenica *talāta* je u navedenom primjeru *nā'ib 'an al-maf'ūl al-muṭlaq* ili zamjena apsolutnom objektu.

Za razliku od prvog tipa, apsolutni objekt ograničenog značenja može prethoditi svome regensu i može ga zamijeniti, kao u primjeru koji navodi M. Galāyīnī *بَلَى جُلُوسًا طَوِيلًا* Naprotiv, *dugo (sam sjedio)* kao odgovor na pitanje *مَا جَلَسْتَ؟* – *nisi sjeo?*, ili u primjeru koji navodi Nadiri *جُلُوسَ الْعُقَلَاءِ اجْلِسْ* – *onako kako učeni sjede, sjedi!*²⁴

²² Ibn Hišām, *'Awdah al-masālik ilā alfiyya Ibn Mālik*, II, kritička obrada Jusuf al-Šayh Muhammad al-Baqā'ī, Dār al-fikr li al-tibā'a wa al-našr wa al-tawzī, Bejrut, 2010, str. 181.

²³ Nadiri navodi da upotrebom duala i množine možemo iskazati i način vršenja radnje ako se misli na različite radnje, pa naprimjer *لَعِبْتُ دَوْرَتَيْ كَارْتُونِ فِي الدَّوْرَةِ الْأَخِيرَةِ* – *odigrao sam poput Karpova dva (odvojena) meča u šahu u posljednjem krugu*, za razliku od masdara broja gdje insistiranje na posebnosti realizacija radnje nije potrebno, pa bismo u tom slučaju istu rečenicu razumjeli kao *odigrao sam poput Karpova dvaput meč u*

šahu, dakle bez insistiranja na različitosti izvedenih radnji, Muḥammad 'As'ad al-Nādirī, *Naḥw al-luġa al-'arabiyya*, Al-Maktaba al-'ašriyya, treće izdanje, Bejrut, 1998, str. 638.

²⁴ Izostavljanje regensa moguće je pod uvjetom da postoji formalni pokazatelj okolnosti u kojima se sadržaj realizira (*qarina*), u navedenom primjeru to je postavljeno pitanje, Muṣṭafā Galāyīnī, *Gāmi' al-durūs al-'arabiyya*, III, Al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut, 2005, str. 37; Muḥammad 'As'ad al-Nādirī, *Naḥw al-luġa al-'arabiyya*, Al-Maktaba al-'ašriyya, treće izdanje, Bejrut, 1998, str. 638.

to da je apsolutni objekt opisan atributom, zasigurno će upućivati na način realizacije radnje imenovane istim tim masdarom. U prijevodima ovog ajeta kod Korkuta, Karića, Durakovića i Karamana nalazimo donekle slična rješenja, Korkut i Karić su posegnuli za atributivnom sintagmom *puna kazna*, odnosno *kazna puna*, Duraković i Karaman su rješenje pro našli u odnosnoj rečenici, *nagrada koja potpuna je*, odnosno, *kazna koja neće biti skraćivana*.³³ U sva tri prijevoda, semantički gledano, imamo opisan način radnje kažnjavanja iskazane imenom *ġazā*, što je, u osnovi, cilj apsolutnog objekta načina. S obzirom na to da ime *ġazā* znači i *nagrada* i *kazna*, čini se da je Durakovićev odabir prijevoda *nagrada* uz džehennem stilski čin pojačavanja značenja kazne i pokušaj da se stilom vlastitog jezika naglasi semantička konstanta apsolutnog objekta, a to je pojačanje značenja koje njegov regens nosi.

Zanimljiv je primjer 115. ajeta sure *Al-Mā'ida* koji glasi: *فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ* i kojem primjećujemo dva tipa apsolutnog objekta. U dijelu ajeta koji glasi: *...فَإِنِّي أَعَدُّهُ عَذَابًا... ja ću ga zaista tako strašno kazniti* primjećujemo masdar glagola *'addaba* u ličnom obliku *'u'addibu* s direktnim objektom *hu* iza kojeg slijedi apsolutni objekt u formi neodređenog masdara spomenutog glagola *ta'dīb*, dakle radi se o prvom tipu apsolutnog objekta čiji je zadatak da potvrdi i intenzivira radnju iskazanu glagolom. U nastavku ajeta koji glasi *...لم أَعَدُّهُ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ* kao

³³ Prijevod ajeta kod B. Korkuta glasi: "Odlazi!", reče On. "Onima koji se za tobom budu povelili i tebi – kazna džehennemska biće vam puna kazna", *Kur'an s prijevodom*, Besim Korkut, str. 288. Prijevod Enesa Karića glasi: *A Allah reče: "Odlazi! Koji te od ljudi budu slijedili, vama svima Džehennem će zbilja biti kazna puna*, Prijevod Kur'ana, Enes Karić str. 288. Prijevod istog ajeta E. Durakovića glasi: "Odlazi!", *Bog mu reče. "Ko bude slijedio tebe, džehennem će mu biti nagrada koja potpuna je."* *Kur'an s prijevodom na bosanski jezik*, Esad Duraković, str. 288. U prijevodu istog ajeta kod N. Karamana stoji: *Bog je odgovorio: "Odlazi, i tebe, i one od njih koji te budu slijedili, kao kazna, koja neće biti skraćivana, sljeduje džehennem."* *Kur'an s prijevodom Nurke Karamana*, Nurko Karaman, str. 287.

što nikog na svijetu nisam (*kaznio*) slijedi objašnjenje kazne u vidu odnosne rečenice u kojoj sufix *hu* ima ulogu apsolutnog objekta jer rečenica u osnovi znači *لَمْ أَعَدِّبْ عَذَابًا أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ* – *kaznom kakvom nikog na svijetu nisam (kaznio)*. I u prijevodima spomenutih prevodilaca prepoznavamo utjecaj apsolutnog masdara na semantiku ajeta. Korkutov prijevod dijela ajeta glasi: *... Ali ću one među vama koji i poslije ne budu vjerovali kazniti kaznom kakvom nikoga na svijetu neću kazniti*, Durakovićev: *...Pa ko ostane nevjernik i poslije – sigurno ću ga strašno kazniti, kaznom kakvu ne upućujem nikome*, Karamanov: *...Ali one među vama koji i poslije toga budu poricali kaznit ću kaznom kakvom nikog drugog od ljudi neću kazniti*. Karićev: *...Ja ću takvog, doista, kao nikog na svijetu, žestoko kazniti*.³⁴ Primjećujemo da jedino Duraković i Karić posebno naglašavaju utjecaj apsolutnog objekta na semantiku ajeta koja se ogleda u težini prijetnje iskazane u ovom sadržaju pa upotrebljavaju priloge *sigurno*, odnosno *doista* kao ekvivalent prvom, i *strašno*, odnosno *žestoko* kao ekvivalent drugom apsolutnom objektu. Osim toga i sintagmu *min al-'ālamīn (na svijetu)* jedino su u svom prijevodu naveli Korkut i Karić.

U četvrtom ajetu sure *Muhammad* koji dijelom glasi: *فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ* primjećujemo da, nakon partikule *fa*, koja u ovom slučaju uvodi posljedni rečenicu nakon uvjeta iskazanog u prvom dijelu ajeta, dolazi ime u akuzativu kao prvi

³⁴ *Kur'an s prevodom*, Besim Korkut, str. 127; *Kur'an s prijevodom na bosanski jezik*, Esad Duraković, str. 127; *Kur'an s prijevodom Nurke Karamana*, Nurko Karaman, str. 126; *Prijevod Kur'ana*, Enes Karić, str. 127.

³⁵ Ajeta u cijelosti glasi: *فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَثْمَمْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ إِمَامًا مِّنَّا بَعْدُ وَإِمَامًا فِدَاءً حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانتَصَرْنَا مِنْهُمْ وَلَكِن لِّيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ* u prijevodu Besima Korkuta: *Kada se u borbi s nevjernicima sretete, po šijama ih udarajte sve dok ih ne oslabite, a onda ih vežite, i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte, sve dok borba ne prestane. Tako učinite! Da Allah hoće, On bi im se osvetio, ali On želi da vas iskuša jedne pomoću drugih. On neće poništiti djela onih koji na Allahovu putu poginu.*

član genitivne veze (*fa*)*darba al-riqāb*.³⁵ U sintaksičkoj analizi ajeta logičnim se čini postaviti pitanje šta je regens akuzativa imena *darb* jer formalno nije ispoljen. Odgovor je u semantičkom naboju koji prepoznajemo u apsolutnom objektu izostavljenog glagola istog korijena *darabe*, koji bi u ovom slučaju imao imperativnu formu jer je posljedica uvjeta i glasio bi (*fa*)*dribūhum*. U prijevodima citiranih prevodilaca nalazimo rješenja koja su u skladu s ponuđenom analizom. Korkutov prijevod tog dijela ajeta glasi: *Po šijama ih udarajte*, Duraković je upotrijebio pomalo arhaičan oblik istog glagola: *Udrite ih po šijama* i izborom ovog glagola osnažio semantički naboj objekta, Karaman, na sličan način, koristeći glagol *ošinuti* koji asocira na bič ili munju u prijevodu kaže: *Po vratovima ošinite*, dok Karić koristi glagol *udariti* i prijevod istog dijela ajeta ovog prevodioca glasi: *Udarajte ih po vratovima*.³⁶

U 129. ajetu sure *Al-Nisā'* koji dijelom glasi: *فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ* prepoznajemo masdar *mayl* glagola *māla* (ovdje u značenju *biti sklon, osjećati naklonost*) u funkciji drugog člana genitivne veze čiji je prvi član ime *kull* (*cjelina, cjelokupnost*).³⁷ Kako je već kazano, imena tipa *kull* i *ba'd* mogu zamijeniti apsolutni masdar (*na'ib 'an al-maf'ul al-mutlaq*) i nijansirati mu značenje tako da upućuju na način vršenja radnje. Konkretni dio ajeta u Korkutovom prijevodu glasi: *Ali ne dopustite sebi takvu naklonost pa da jednu ostavite u neizvjesnosti*.³⁸ Duraković u prijevodu kaže: *Zato, nemojte nekoj sasvim skloni da budete pa da drugu zapostavite*.³⁹ Karaman u svom prijevodu poput Korkuta ime *kull* u funkciji zamjene apsolutnog objekta posebno ne naglašava i njegov prijevod konkretnog

dijela ajeta glasi: *Ali nemojte biti pristrani toliko da ostavite neku kao da je "ovješena"*. Karić u prijevodu istog dijela ajeta kaže: *I nemojte prema nekima sasvim naginjati pa onda neku u beznađu ostavljati*. Primjećujemo da samo u Durakovićevom i Karićevom prijevodu imamo eksplicitno iskazan zamjenski apsolutni masdara *kull* (*sasvim skloni*), dok je kod Korkuta i Karamana izostao formalni znak za ovaj objekt.

Iz navedenih primjera da se zaključiti da apsolutni objekt, bio eksplicitno ispoljen ili ne, s ispoljenim regensom ili onim koji se podrazumijeva iz konteksta, i semantički i stilski snažno doprinosi kontekstu. Eksplicitno iskazan kao koroborativ ponavljanjem istog korijena dvaput, ne dopušta uhu da ga zanemari; naprotiv, pojačava značenje svome glagolu, a sakriven u kontekstu potakne na razmišljanje i trud da se otkrije i razumije poruka koju nosi. Prevodilac ima zadatak da ga prepozna i jezikom prijevoda približi njegov smisao, a oni kojima je i stil važan koliko i značenje ostaju zatečeni pred mogućnostima vlastitog jezika u odnosu na stilsko bogatstvo jezika Božije Riječi, Kur'ana.

Zaključak

Apsolutni objekt jedan je od pet objekata koje arapska gramatika imenuje kao *al-mafā'il al-ḥamsa* i podrazumijeva imenicu koja imenuje istu radnju kao glagol koji je regira i na koju istovremeno ta radnja direktno prelazi. Ako se javi samostalno, u neodređenoj je formi, a semantički promatrano ima ulogu koroborativa glagolske radnje pa se na bosanski jezik često prevodi priložima *istinski, zaista, snažno, jako*.

i u prijevodu B. Korkuta: *Vi ne možete potpuno jednako postupati prema ženama svojim ma koliko to željeli, ali ne dopustite sebi takvu naklonost pa da jednu ostavite u neizvjesnosti. I ako vi budete odnose popravili i nasilja se klonili – pa, Allah će, zaista, oprostiti i samilostan biti.*

³⁸ *Kur'an s prevodom*, Besim Korkut, str. 99.

³⁹ *Kur'an s prijevodom na bosanski jezik*, Esad Duraković, str. 99; *Kur'an s prijevodom Nurke Karamana*, Nurko Karaman, str. 98; *Prijevod Kur'ana*, Enes Karić, str. 99.

³⁶ *Kur'an s prevodom*, Besim Korkut, str. 507; *Kur'an s prijevodom na bosanski jezik*, Esad Duraković, str. 507; *Kur'an s prijevodom Nurke Karamana*, Nurko Karaman, str. 506; *Prijevod Kur'ana*, Enes Karić, str. 507.

³⁷ Teufik Muftić, *Arapsko-srpskohrvatski rječnik*, II, Udruženje Ilmijje u SR Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 1973, str. 3049. i 3387. Ajet u cijelosti glasi: *وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا*

S obzirom na imensku prirodu, apsolutni objekt može graditi različite sintaksičke konstrukcije i tad ograničava svoje značenje u pravcu načina ili broja realizacija radnje koju imenuje, što biva njegovim primarnim zadatkom, a značenje potvrde ili intenziteta glagolske radnje zadržava kao sekundarni. Gramatičari su klasificirali ovaj tip objekta na osnovu njegovog semantičkog doprinosa kontekstu pa ga imenuju kao apsolutni objekt kojim se potvrđuje glagolska radnja – *al-maf'ūl al-muṭlaq al-mu'akkadli 'āmilihi*, apsolutni objekt načina vršenja radnje – *al-maf'ūl al-muṭlaq al-mubayyin li naw 'ihi* te apsolutni objekt kojim se opisuje broj ponavljanja radnje – *al-maf'ūl al-muṭlaq al-mubayyin li 'adadihi*. Druga dva tipa ovog objekta objedinjena su zajedničkim terminom *al-maḥdūd* ili ograničenog značenja, za razliku od prvog, *al-mubham*, ili neograničenog značenja.

Apsolutni objekt neograničenog značenja je neodređeni masdar u akuzativu istog korijena kao i glagol ili glagolsko ime (masdar ili particip) koji ga regira i zadatak mu je samo pojačati značenje glagolske radnje. Ovaj tip apsolutnog objekta, kao koroborativ, uvijek dolazi poslije svog regensa.

Apsolutni objekt ograničenog značenja svojim sintaksičkim aktivitetom u semantičkome smislu ograničava smisao na način vršenja radnje ili broj njezinih realizacija, ali u sebi i dalje nosi intenzitet značenja sadržanog u regensu objekta. Primarno značenje je prvo, ali nikad nije jedino koje može ponijeti ovaj akuzativ.

Apsolutni objekt kao sintaksička kategorija veoma je frekventan u arapskom jeziku, a argument su brojni kur'anski ajeti u kojima se njegovo pojavljivanje i na semantičkoj i stilskoj razini snažno reflektira u ukupnom doživljaju semantičkog konteksta.

Literatura

- Duraković, Esad, 2004, *Kur'an s prijevodom na bosanski jezik*, Svjetlost, Sarajevo.
- Karaman, Nurko, 2018, *Kur'an s prijevodom Nurke Karamana*, Kupola d.o.o., Sarajevo.
- Karić, Enes, 2006, *Prijevod Kur'ana*, FF, Bihać
- Korkut, Besim, 1977, *Kur'an s prijevodom*, Orijentalni institut, Sarajevo.
- Korkut, Besim, *Kur'an s prijevodom*, Ḥādīm al-ḥaramayn al-šarifayn Malik Fahd, Meka, 1412.
- 'Abbās, Ḥasan, 1980, *Al-Naḥw al-wāfi*, III, Dār al-ma'ārif, Kairo.
- Božović, Rade, 1984, *Udžbenik savremenog arapskog jezika s vježbankom i rječnikom*, Starješinstvo islamske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije, Sarajevo.
- Ġalāyīnī, Muṣṭafā, 2005, *Ġāmi' al-durūs al-'arabiyya*, I-III, Al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut.
- Ibn Hišām, 'Abū Muḥammad Ġamāl al-Dīn, 2010, *'Awdaḥ al-masālik ilā 'alfiyya Ibn Mālik*, II dio, kritička obrada Jūsuf al-Šayḥ Muḥammad al-Baqā'ī, dorada, PDF, Dār al-fikr li al-tibā'a wa al-našr wa al-tawzī', Bejrut.
- Ibn Hišām, 'Abū Muḥammad Ġamāl al-Dīn, 1998, *Šarḥ qaṭr al-nidā wa ball al-šadā*, Al-Maktaba al-'ašriyya, Bejrut.
- Jahić, Dževad, Halilović, Senahid i Palić, Ismail, 2000, *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica.
- Jahić, Mustafa, *Arapska gramatika u djelu "Al-Fawā'id al-'abdiyya Mustafe Ejubovića"*, 2007, Gazi Husrevbegova biblioteka, Sarajevo.
- Muftić, Teufik, 1973, *Arapsko-srpskohrvatski rječnik*, Udruženje Ilmijje u SR Bosni i Hercegovini, Sarajevo.
- Muftić, Teufik, 1998, *Gramatika arapskoga jezika*, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Izdavačka kuća Ljiljan, Sarajevo.
- Nādirī (al), Muḥammad 'As'ad, 1998, *Naḥw al-luġa al-'arabiyya*, Al-Maktaba al-'ašriyya, treće izdanje, Bejrut.
- Sikirić, Šaćir, Pašić, Muhamed i Handžić, Mehmed, 1981, *Gramatika arapskog jezika*, I dio, Starješinstvo islamske zajednice u SR BiH, SR Hrvatskoj i SR Sloveniji, Sarajevo.
- Tanasković, Darko i Mitrović, Anđelka, 2005, *Gramatika arapskog jezika*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Ṭantāwī, Muḥammad Sayyid, 1998, *Mu'ġam i'rāb 'alfāz al-Qur'ān al-Karīm*, Maktaba Lubnān, Bejrut.
- Zamaḥšarī (al), Abū al-Qāsim 'Umar, 2004, *Al-Mufaššal fi 'ilm al-'arabiyya*, kritička obrada Fahr Šāliḥ Qadāra, Dār 'imār li al-našr wa al-tawzī', Aman, Jordan.
- Raḍī (al) Muḥammad ibn al-Ḥasan al-Astrābādī al-Naḥwī, 1975, *Šarḥ al-Raḍī 'alā al-Kāfiya libn Ḥāġib*, I, Ġāmi' at Qār Jūnus, Libija.

Abstract

The absolute object in Arabic – *al-maf'ūl al-muṭlaq*

Amira Trnka-Uzunović

The accusative case *al-naṣb* is one of the three grammatical cases in Arabic language, in addition to the nominative *al-raf'* and the genitive case *al-ġarr*. Nouns in the accusative case have different syntactic functions by which a whole range of meanings is achieved. The absolute object *al-maf'ūl al-muṭlaq* is one of the five types of verb objects which can be found in Arabic grammars even in front of the direct object *al-maf'ūl bihi*. The reason for that we find in the character of the relation of the noun in that kind of function with verb, described by the term *muṭlaq*, the absolute, i.e. the noun whose meaning arises from the verb itself.

In addition to introductory remarks, the paper discusses different types of accusative in Arabic, the terminological defining of the absolute object and the classification which introduces us to a detailed account of this type of object. The paper also brings a semantic analysis of certain Quranic verses based on the syntactic recognition of this object and the meaning that it brings into the semantics of the sentence, i.e. the ayah. The analysis aiming to prove the theoretical part is based on the comparison between the different translation of the Quran into Bosnian and recognizing the linguistic modalities that were used by the cited translators in order to get closer to the meaning of the concrete Quranic ayahs.

In the paper, both the traditional and the modern grammatical literature in Arabic, Bosnian and the languages of the region was used.

Keywords: accusative, *masdar*, absolute object, limited meaning, unlimited meaning